

Наталія Саснко
*професор, кандидат педагогічних наук,
Національний технічний університет України «КПІ»*

ВТІЛЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Необхідність реформування вищої технічної освіти в Україні викликана соціальним замовленням, відповідно до якого сучасний інженер повинен бути не тільки високо кваліфікованим фахівцем певної галузі, а й володіти широким спектром компетенцій, що дозволять йому ефективно і повноцінно функціонувати у різноманітних культурних й професійних середовищах. Педагогічна інтерпретація соціального замовлення по відношенню до іноземних мов матеріально засвідчується в навчальних планах, концепціях та інших директивних документах, зокрема в Типовій та Рамковій Програмах з іноземних мов для професійного спілкування. Метою навчання іноземних мов у вищій технічній школі означені програми визнають розвиток діяльнісної іноземної компетенції у повсякденних, загальних ділових, фахових ситуаціях, що входять у приватну, суспільну, професійну та освітню сфери. Основою такої компетенції вважається професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетенція, що включає фахову, іноземну комунікативну, соціокультурну, навчальну і методичну компетенції [1:10].

Іноземна освіта на кожному етапі розвитку суспільства віддзеркалює культурні вимоги і суспільні запити часу. Характерною ознакою і вимогою до сучасної інженерної освіти є збереження і збагачення людських цінностей, інтернаціоналізація освіти, оскільки спрямованість вищої технічної освіти, процесу навчання тільки на накопичення знань й інформації не виправдала себе і стало однією з багатьох причин кризи інженерної освіти та інженерної діяльності на початку даного століття.

Це визначає головну тенденцію навчання у вищих технічних закладах: *гуманізація і гуманітаризація* підготовки інженерів. В освіті має відбутися зсув акценту з наукових знань на особистість, на світ культури. Трикутник: освіта, виробництво, людина обертається таким чином, щоб центральною, зв'язуючою ланкою стала людина, що переведе освіту в антропологічну парадигму і зробить її центрованою не на виробництві, а на культурі. Основою гуманістичного процесу навчання є ідея цілісної людини, самопізнання і саморозвиток якої відбувається через професійну й соціальну діяльність особистості під впливом світу ідей, мислення, цінностей, духовної культури, почуттів, взаємовідносин людей. Складність процесу гуманітаризації технічної освіти полягає у необхідності впливати на стиль мислення студентів. В психології розрізняють гуманітарний і природничо-науковий стилі мислення. Їх відмінність визначається різницею між науками про природу, метою вивчення яких виступають об'єктивні знання, що матеріально представлені у новій техніці й технологіях, і гуманітарними науками про людину, спрямованими на створення культурних цінностей. Інша відмінність між даними сукупностями наук полягає в способах формування знань і

компетенцій. Предмети природничого циклу можна вивчити і мета такого навчання полягає у засвоєнні знань, розвитку навичок їх практичного застосування. У вивченні гуманітарних дисциплін неможливе лише засвоєння змісту, повинна відбуватися інтеріоризація такого змісту, формування культури сприйняття нової інформації, утворення цінностей досвідченої особистості. Цілком очевидно, що технічні спеціальності як майбутній фах обирають у більшості випадків люди, які мають схильність до природничо-наукового стилю мислення. Метою гуманізації освіти має стати засвоєння студентами технічних спеціальностей надбань світової культури, що означає не лише інформаційну обізнаність, а сприйняття культури як власних внутрішніх цінностей.

В основу навчання мають бути покладені, з одного боку, навчальні й професійні потреби студента, а з іншого – необхідність розвитку його як представника власної й загальнолюдської культури. Це виявляє ще одну сталу тенденцію сучасної іншомовної освіти у вищій технічній школі – орієнтація навчально-виховного процесу на *особистість студента*.

Найбільш повно названі тенденції втілюються в освітньому процесі, побудованому на особистісно-орієнтованому підході, який є функціональною складовою міжкультурного або культурологічного підходу до навчання іноземних мов. Особистісно-орієнтований підхід дозволяє центрувати систему освіти на студенті, інтересах його розвитку, пізнавальній діяльності та базується на принципах [2:27], які дозволяють виявити резерви підвищення креативності, продуктивності й індивідуалізації навчання:

- принцип особистісного цілевизначення студента;
- принцип метапредметних основ освітнього процесу;
- принцип побудови навчального процесу на основі міжпредметних зв'язків, тобто інтегроване навчання іноземних мов і спеціальності;
- принцип вибору індивідуальної освітньої траєкторії;
- принцип освітньої рефлексії;
- принцип інноваційного спрямування навчання;
- принцип продуктивності навчання;
- принцип ситуативності навчання;
- принцип освітньої автономії у формуванні вторинної мовної особистості під час розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

Останній із зазначених принципів за своєю важливістю визнається вітчизняними дидактами ще однією сталою тенденцією сучасної вищої технічної школи – *освітньої автономії студента*, яка реалізується в умовах безперервності й наступності відповідно до тези, проголошеної в Загальноєвропейській Рекомендації з мовної освіти – «вивчення іноземної мови впродовж усього життя». Формування у студентів освітньої автономії передбачає розвиток у них стилів й стратегій, умінь самоосвіти і самооцінки. Освітня автономія включає різні види самостійної роботи: автономне навчання, напівавтономне навчання, індивідуалізоване навчання, самоосвітнє навчання та ін., які розрізняються ступенем відповідальності за організацію, здійснення, контроль і результати навчальної діяльності.

Автономність та незалежність у вивченні іноземних мов тісно пов'язані з двома напрямками: а) індивідуалізація навчання, яка базується на положенні про те, що всі студенти мають різні здібності, різні потреби і різні стилі навчання; б) центрованість навчання на студенті, яка характеризується переходом від викладання мови як передачі суми знань до вивчення мови як активного використання знань, що передбачає необхідність вдосконалення не тільки методів навчання, а й методів вивчення іноземних мов. Проте слід зважати на те, що сам факт впровадження моделі самонавчання не виступає достатнім фактором розвитку автономності та незалежності студентів. Значною складовою успіху цього процесу є направляюча і координуюча роль викладача.

Особливо важливою тенденцією іншомовної освіти студентів технічних факультетів у світлі зазначеної вище освітньої мети є інтегроване навчання на основі міжпредметних зв'язків. Це також принцип навчання, який за своєю актуальністю набув характеристик сталої тенденції. Мовна підготовка тісно пов'язана з вивченням спеціальності. Сучасні програми чітко орієнтують на вивчення не загальної іноземної мови і навіть не мови або «підмови» спеціальності, а на розширення професійної компетенції за допомогою іноземної мови. Співпраця між мовними і технічними кафедрами сприяє можливості цільової орієнтації змісту мовного навчання для кожної окремої спеціальності, більш усвідомленого і кваліфікованого відбору навчальних матеріалів. Широкого розповсюдження заслуговує запроваджена на деяких факультетах НТУУ «КПІ» практика узгодження навчальних планів випускових технічних кафедр і кафедр іноземних мов професійного спрямування. В межах такої співпраці плани базових лекційних курсів із спеціальності студентів, тематичний перелік змісту профільних дисциплін, стають основою для відбору навчальних текстів для вивчення іноземної мови. На аудиторних мовних заняттях і під час позааудиторної та самостійної роботи студенти формують навички і вміння тих самих чотирьох видів мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, говоріння і письма, проте основою для цього виступають тексти, тематично пов'язані з матеріалом спеціальності, який вони саме в цей час вивчають рідною мовою. Одночасно вирішуються дві задачі: формування іншомовної комунікативної компетенції та розширення і поглиблення знань із спеціальності. Джерела навчальних матеріалів різноманітні: монографії, дисертації, наукові збірники, які надають технічні кафедри; Інтернет - ресурси, патентні статті тощо. Такі іншомовні тексти дають можливість ширше ознайомитись з виучуваними темами спеціальності, розглянути підходи і здобутки різних наукових шкіл, що неможливо зробити на заняттях з фахових дисциплін через брак навчального часу.

Таким чином послідовна і чітко спланована реалізація сталих тенденцій іншомовної освіти у навчанні студентів технічних спеціальностей може розглядатися як запорука підвищення кваліфікації майбутніх інженерів і формування культурно збагачених особистостей, що забезпечить зростання конкурентноздатності українських фахівців на європейському і світовому ринках праці й сприятиме відродженню креативного потенціалу вітчизняної інженерної школи.

Література:

- 1.Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України. Колектив авторів: Анеліна С.М. та ін. – К.:Ленвіт, 2006. – 90с.
2. Хуторской А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: пособие для учителя/ А.В.Хуторской. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с.